

I. N. J.
PVLVILLOS
ET
PEPLA
PROPHETISSARVM

ex Ezech. cap. 13. & 18.
DIVINIS AVSPICIIS
PRAESIDE

JO. ANDREA SCHMIDT.
ABBATE MARIAEVALLENSI
SS. Theol. D. ejusdem & Sacr. Antiquit. P. P. O.
Suique ordinis Seniore

*Præceptore atque Hospite suo omni honoris & pietatis cultu
æternum prosequendo*

placido eruditorum examini submittet

RESPONSVRVS AVTOR

HENRICVS GVILIELMVS TRVMPHIVS
GOSLARIENSIS
IN JVLEO MAGNO

d. 18. Feb. Anno MDCCII.

☉) ○ (☉

HELMESTADII,

TYPIB GEORG-WOLFGANGI HAMMI, ACAD. TYPOGR.

I. N. 1.
PVLVILLOS

ET

PEPLA

PROPHETISSARVM

ex Facult. cap. 12. §. 18.

DIVINIS ASPICUIS

PRAESIDE

JO. ANDREA SCHMIDT.

ABRABE MARIEVALENSI

SS. Theol. D. eundem & sac. August. P. S. O.

solique ordinis senioris

Prescriptore a quo H. Hoffm. suo omni honoris & dignitatis causa

clarum professorem

publico eruditionum examini submittit

RESPONSORVM AVTOR

HENRICVS GUILIELMVS TRAMPHVS

GOSLARENSIS

IN JURE MAGNO

d. 18. Feb. Anno MDCCII.

ae 101.

HELMESTADII.

Typis GEORG-WOLFGANGI HANMII, ACADE. TYPOG.

VIRIS

*MAGNIFICIS NOBILISSIMIS
AMPLISSIMIS CONSULTISSIMIS PRU-
DENTISSIMIS DOMINIS*

**DOMINIS
CONSVLIBVS
SYNDICO
CAMERARIO
PRÆFECTO TESTAMEN-
TORVM.
TRIBVNO PLEBIS**

NEC

NEC NON
SENATORIBVS
LIBERAE AC IMPERIALIS
GOSLARIENSIS REI-
PUBLICAE
PATRIAE PATRIBVS

PATRONIS ET FAVORIBVS SVIS
omni honoris cultu prosequendis
Specimen hoc Academicum
ea quâ par est observantia

Dat, Dedicat Consecrat

Eorum Civis obsequent.

Henricus Guilielmus Trumphius,

NEC

Cum

I. N. J.

S. I.

Cum judicio D. Basilii *ὁδὸν ἀεγὼν ῥήμα ἐν τῇ γραφῇ*, ne unicum quidem verbum in scriptura inutile sit; rectè faciunt illi, qui in singula scripturæ verba inquirunt, & de eorum vera significatione investiganda sunt solliciti, ut eo melius orationis sensum indagare possint. Idcirco & nos nobis non errare videmur, quod phrasin aliquam propheticam de pulvillis & cervicalibus seu velaminibus prophetissarum, quorum solus Ezechiel cap. XIII. v.18.20.21. mentionem facit, paulo uberius excutere conati simus.

Ita autem se habent verba Textus
Hebraici:

כִּדְאָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הוּא לְמַתְפְּרוֹת כְּסָתוֹת עַל־כֶּלֶא
אֲצִילֵי יָדָיו וְעִשׂוֹת הַמְּסַפְחוֹת עַל־רֹאשׁ כָּל־קוֹמָה לְצוֹרֵר נַפְשׁוֹת
הַנַּפְשׁוֹת הַצּוֹרֵרָנָה לְעַמִּי וְנַפְשׁוֹת לִכְנָה תַחְתּוֹנֵינָה

A

Versio

Versio Hieronymi :

*Hæc dicit Dominus Deus : Væ his, quæ consunt pul-
vinaria sub omni cubito manus : & faciunt cervicalia sub
capite uni-versæ ætatis ad capiendas animas, & cum cape-
rent animas populi mei, vivificabant animas eorum.*

Ex interpretatione Xantis Pagnini :

*Sic dixit Dominus Deus : Væ consentibus pul-
vinaria super omnibus axillis manuum mearum, & fa-
cientibus velamina super caput omnis stature ad venan-
dum animas. Num quid animas venabimini populi mei &
animas vobis vivificabitis?*

Paraphrasis Chaldaica :

כִּדְבַר אֱמַר יְיָ אֱלֹהִים וְיִעֲלֶיחֶן עַל רַבְחֻשְׁתָּן רַקִּיעַ
הַשָּׁמַיִם עַל כָּל מַרְפְּעֵי יָדָיו וְעַבְדָּן פֶּת כּוֹסְרֵין עַל רֵישׁ כָּר קוֹמֵת
לְאַבְדָּא נַפְשֵׁן הַנִּפְשָׁת עִמֵּי אֲתוֹן וְכֹלן לְאַבְדָּא וְלִקְיָמָא הַלָּא
נַפְשֵׁיכֹן רִיבְלֹן הַלָּא יִכְלִימֹן לְקוֹמָתָא :

Versio Septuaginta :

Τάδε λέγει κύριος. Ουαὶ ταῖς συρ-
ραπίξαις προσκεφάλαια ὑπὸ πάντα ἀγκῶνα
χειρῶς, καὶ ποιῶσαι ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κε-
φαλὴν πάσης ἡλικίας, τῶ διασρέθειν ψυχάς.
αἱ

αἱ ψυχὰι διεσγράφησαν τῷ λαῷ μὲ καὶ ψυχὰς
περιεποιῶντο.

Interpretatio Hieronymi:

*Hæc dicit Adonai Dominus : Væ his quæ consuunt
cervicalia sub omni cubito manus : & faciunt velamina
super omne caput uniuersæ ætatis : ut pervertant animas.
Animæ subuersa sunt populi mei & animas saluabunt.*

Versio Symmachi, quam habet Theodoretus
in Ezech. h. I, tom. II, p. 358.

Οὐαὶ ταῖς συββάπλιξαις ὑπαγκῶνια ὑπὸ
πάντα ἀγκῶνα χειρὸς, καὶ ποιῆσαις ὑπαυχῆνια
προσθεφαλῆς πάσης ἡλικίας εἰς τὸ θηρεύειν
ψυχὰς.

*Væ consentibus cubitalia sub omni cubito, & fa-
cientibus succubitoria seu cervicalia ad caput omnis ætatis
ad venandas animas.*

Versio Hispanica:

*Ansi dixo el Señor Jehova, Ay de a quellas
que cosen cormetes á todos cobdos de manos: γ hazen ve-
letas sobre la cabeça de toda edad para caçar las animas.*

A 2

Versio

Versio Italica Diodati:

*Il e Così ha detto il Signore Jddio, guai à quelle che
cuciono de' piumacci-voli a tutte le ascelle; e che fanno
de' veli sopra 'l capo delle persone d' ogni statura, per
cacciare all' anime.*

Versio Gallica:

*Ainsi a dit le Seigneur l' Eternel, Mal-heur sur celles
qui cousent des coussins pour s' accouder le long du bras
jusques aux mains; & font des voiles pour mettre sur la
teste de toute stature, afin de chasser aux ames.*

Versio Anglicana:

*Thus saith the LORD GOD, wo to the women that
sow pillows to al arm holes, and make Kerchiefes upon
the head of every stature to hunt soules.*

Versio Vulgata:

*Hec dicit Dominus Deus: Væ quæ consuunt pulvil-
los sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub ca-
pite uniuersæ etatis ad capiendas animas.*

Versio B. Sebast. Schmidii:

*Sic dixit Adonai Jehovah: Væ consuentibus pulvil-
los subter omnes axillas manuum mearum, (populi mei)*

5.
Et facientibus pepla super caput omnis statura ad venandum animas.

Versio B. Lutheri:

¶ **D** spricht der Herr Herr: Wehe euch / die ihr Küssen machet den Leuten unter die Arme / und Pfühle zu den Häuptern / beyde Jungen und Alten / die Seelen zu fahen.

Totum hoc Ezechielis caput decimum tertium, cuius particula est versiculus noster octavus & decimus, plenum deprehendimus irarum & comminationum. Illi, quos hæ ab initio capitis ad 17. usque versum tangunt, nominantur prophetæ Israelis, nullo jure titulum hunc sibi vendicantes. Prophetabant enim de corde suo, id est, ex proprio sensu & animi sui lubitu, non ex sententia Domini, somnia sua pro veris prophetiis obrudentes. Turgebant propterea suis ampullis, admirabilem efflantes scientiam, & veris prophetis ferociter insultabant. Similes istos Deus dixit esse vulpibus in desertis, cuncta occulte & dolose agentibus. Comparat eosdem, cum illis tioribus sive albariis, qui nihil procurant, quam ut, tiorum aliquod speciosum oblinentes, oculos populi perstringant, specie structuræ convenientis & aptæ, cum tamen omnium sit ineptissima. Nocet hoc hominum genus, non docet. Eorum cum fuisset pro Israele intercedere, saluti consulere publicæ, populum

ab impietate revocare, adeoque iram DEI avertere; isti contra lactabant populum falsa spe & vanis verborum lenociniis, quod adhuc complementum sit habitura eorum propheta. Dicebant pacem esse, cum pax non sit. Atque his omnibus extrema cum malitia ac audacia prætendebant sacrum DEI nomen. Tantis ausibus obicem positurum se Dominus exercituum minatus fuit, non verbis & consilio duntaxat, sed etiam manu & opere. Interminatur igitur illis excidium certissimum. Si Israëlī aliquando reditus concedetur, illi non revertentur, utpote aut ante mortui, aut a piis exclusi. In libro vitæ, sua culpa, nullum habebunt locum, nec in hac nec in altera patria. Imo antea reditum ipsi se deprehendent falsos, quando Deus Chaldæos adducet, per quos parietem & inepta superinducta artificia disjiciet & fraudes discutiet, eosque pedefaciet.

§. 2. Quemadmodum vero nullum est dubium, in priori capitis hujus parte, Dei prophetæque sermonem esse directum contra viros prophetas; sic etiam nonnullis videtur in sequentibus verbis à versu decimo septimo ad finem usque capitis idem esse objectum personale, contra quod Deus per prophetam loquitur, nimirum viri, Israëlī vana & falsa de corde prædicentes. Licet enim propheta faciem suam dirigere jubeatur contra filias populi, nihil tamen obstare putant, quo minus per eas ipsi pseudoprophetæ intelligantur, & mulierum nomine veniant, quia molli essent animo & non virili. In subsidium quoque vocant alia loca, in quibus hæc significatio locum habere potest.

e. g.

e. g. Esaiaë 3. v. 12. *Et mulieres dominantur.* Cap. 19. v. 6. *Aegyptus quasi mulieres.* Jer. 50. v. 37. *ut sint quasi mulieres.* Nah. 3. v. 13. *Ecce populus tuus mulieres in medio tui.* Et prophanis scriptoribus in more fuisse deprehendimus ignavos & timidos appellare mulieres. Sic Homerus vocat *Ἀχαιῶν*, *ἢ ἢ Ἀχαιῶν*, *Achivus*, non amplius *Achivus*, & cum imitatus Virgilius: *O verè Phrygiæ, neque enim Phryges.* Imo ipse Deus in textu v. 5. videtur istorum pseudo-prophetarum timiditatem arguere: *Non ascendistis, inquit, ex adverso, neq; apposuistis murum pro domo Israël, ut staretis in prælio in die Domini.*

§. 3. Verum enim vero, etsi hæc extra contextum viris prophetis convenire posse libenter concedamus, in hac tamen rerum verborumque serie, non viros, sed mulieres easque prophetissas indigitari, non una nobis suadet ratio. Expresse enim vocantur v. 17. *filie populi*, & v. 18. eadem latent in forma participii, quod est generis foemini. Harum autem vocum significationi nativæ tam diu inhæremus, donec nos urgeat aliqua necessitas, ob quam ab illa recedere cogamur. Accedit & illud, quod propheta valde apposite & eleganter viris tribuat *ædificare parietem* in versu decimo, mulieribus vero v. 18. *consuere pulvillos*; cum foeminarum sit hæc tractare, virorum autem ædificare & struere, quæ ad munimenta pertinent. Præterea etiam & hoc ex utroque Testamento notissimum est, mulieribus quibusdam prophetiæ donum fuisse concessum, non quidem eo sensu, quo Esaiaë uxor vocatur, כַּיָּהוּנָה prophetissa Esaiaë 8. v. 3. quia maritus propheta fuit, more loquendi ecclesiæ & veteri & hodiernæ usitato; sed

sed quoniam ea, quæ viris prophetis alias propria erant, & ipsis quoque competebant. Quis ignorat sororem Aaronis & Moysis prophetissam Exod. 15. v. 20. salutari? Illa enim arcana religionis exposuit, laudes divinas instinctu spiritus sancti prædicavit, & prophetarum more fuit locuta; quemadmodum & ipsa in altercatione iniqua cum Mose ad hæc dona provocat: *an tantummodo per Mosen locutus est Jehovah, nomine & per vos (me atque Aaronem) locutus est?* Num 12. v. 2. Nec minus nobilis erat Debora נְבוֹתָהּ נְבִיאָהּ foemina prophetissa Jud. 4. v. 4. cujus quidem vaticinia & hoc & sequenti capite quinto extant. Hæc spiritu divino afflata nomine Jehovah præcepit Barak, ut ad montem Thabor colligeret sibi decies mille viros è filiis Sebulon & Naphtali: prænuncians futurum esse, ut Deus Sisseram principem militiæ in manus ejus traderet. Trigam celebrium in veteri testamento prophetissarum complet Hulda, quæ tantæ fuit autoritatis, ut rex Josias ex ea quæsi verit, quæ fata regni Israëlitici essent futura. Prædixit enim regno exitium ob varia quæ commiserat peccata, regi vero nomine DEI sequentia nunciavit: *Propterea, inquit, Jehovah, ecce ego faciam ut aggregeris ad patres tuos, & aggregeris ad sepulchra tua in pace, ut non videant oculi tui, totum illud malum quod ego inducturus sum contra locum hunc* 2. Reg. 22. v. 14. & 2. Chron. 34. v. 24. Et, si Salomoni Jarchi in priorem locum credimus, tantæ fuit apud suos existimationis, ut tradiderint, neminem unquam, seu virum seu foeminam, sepultum fuisse intra moenia Hierosolymæ, excepta domo Davidis, præter hanc solam.

Cui

Cui denique non notum est vaticinium Joelis 2. v. 28. quo Deus non filiis duntaxat sed & filiabus donum prophetiæ, temporibus Messiaë, conferendum promisit. Arbitrantur quidem aliqui genus illud prophetarum ordinarium in utroque sexu jam cessasse ante exitum Messiam, id quod etiam concedit Lightfootus in horis hebraicis ad Luc. 2. 36. p. m. 738. cum per quatuor annorum retro centurias aut circiter, ne unus quidem isto nomine dignus fuerit; licet judaici scriptores honorifico isto titulo nonnullos cohonestent. Nihilominus appropinquante aurora evangelii hoc donum se iterum exeruisse recte judicat. Taceo nunc Mariam matrem Domini ejusque cognatam Elisabetham, Spiritu Sancto impulsas, & mentionem duntaxat facio Annæ Phanuelis filiaë, quæ expressè Luc. 2. v. 36. fuit ornata nomine prophetissæ, quæ de Christo loquebatur omnibus, qui expectabant redemptionem Hierosolymis. Huic adhuc jungimus quatuor filias Philippi evangelistæ, quæ erant virgines prophetantes Act. 21. v. 8. id est, quæ non tantum insignem peritiam interpretandi scripturas, sed etiam facultatem futura prædicendi habuerunt. Neque per proxima secula post Christum natum statim cessasse prophetiæ donum, tot sanctorum patrum ostendunt testimonia, quæ penitus rejicere nemo audebit. Conf. Herm. Witsius Miscellan. sacr. lib. 1. cap. 23. seqq.

§. 4. Uti vero id extra omne dubium esse positum jam deduximus, quasdam mulieres utriusq; Testamenti tempore, fuisse prophetissas, Spiritu sancto impulsas, sic & nonnullas hoc habuisse commune cum viris prophetis,

sed falsis, certum est, ut sua somnia populo pro verbo Dei
 voluerint obruta, malo agitatae spiritu. Memorabo illas
 dumtaxat, quae seculo post Christum nato secundo no-
 men aliquod inter suos sibi acquisivere. His tamen non
 annueram? Marci mulierculas, quas eleganter veteres
 dixerunt inani spiritu calefactas, vid. Epiphanius haeres.
 24. p. 233. Iren. adv. haer. 19. p. 71.) sed Philumenam, divini-
 tus, ut credebat Apelles, referente Augustino haeresi 24.
 p. m. 17. inspiratam ad praenuncianda futura. Hanc exci-
 piant Prisca & Maximilla Montani sociae, opinione spiri-
 tus prophetici inebriatae. Maximilla praecipue de se ipsa
 est ausa praedicare: *Post me nulla amplius erit prophetis-
 sa, sed finis sequetur.* Vid. Epiphanius haeresi 48. p. 413. Haec
 ibidem more falsorum prophetarum ad Dominum pro-
 vocavit: *me quidem non audite, sed Christum audite,* his
 quoque subjicit: *Dominus me misit laboris hujus ac pro-
 fessionis & foederis velut sectae antistitem, & enarratorem
 & interpretem & quidem ad percipiendam Dei notitiam,
 vellem nollem, majori quadam necessitate compulsam.* Haec
 ipsa est, quae Tertulliano, viro gravi atque austero, ita
 imposuit, (lib. de anima cap. 9.) ut eam crediderit reve-
 lationum habere charismata, conversari cum angelis,
 interdum etiam cum domino. Plures ex aliis quoque
 seculis possemus adducere prophetides, si nostri id ef-
 fet institutum. Sed istae sufficiant, ut saltem constet &
 veros prophetas olim habuisse oppositos falsos prophe-
 tas, & prophetissas divinitus impulsas vidisse simias,
 spiritum propheticum, sed nullo jure, jactitantes. Ta-
 les etiam fuisse filias illas, contra quas Ezechiel faciem
 suam dirigere debebat, arguit illa descriptio, qua di-
 cuntur

euntur prophetantes de corde suo. Hac ipsa enim phrasi
 sub initium hujus capituli prophetas falsos delineaverat,
 qui & alibi quoque hoc caractere exprimuntur. Jer.
 14. v. 14. וְהָיוּ כְּעֹר מִדְּבַר אֱלֹהִים וְכִימֵהֶם יִשְׁעוּ
 וְכִימֵהֶם יִשְׁעוּ. Atque his prophetis graves indicabantur
 comminationes, eam ob causam, quod, juxta versionem
 vulgatam, confuant pulvillos & cervicalia. In textu ori-
 ginali duæ occurrunt voces חֲמֹסִים & חֲמֹסִים, quæ nus-
 quam nisi in hoc capite v. 18. 20. & 21. reperiuntur. In-
 de quoque factum putamus, ut autores, quibus hunc
 locum tangere placuit, in diversas abierint partes: aliis
 proprie aliis improprie textus hujus verba explicanti-
 bus. Qui propriam eligunt significationem inter se
 quoque non conveniunt. Quidam enim verba illa
 reddunt per *pulvillos & cervicalia*. R. Elias Levita in
 Thib. p. m. 165. scribit, vocis חֲמֹסִים singulare esse חֲמֹס,
 ejus usum etiam esse apud Rabbinos, atque adhiberi ut
 cervicalia & pulvillos. Est autem, pergit, חֲמֹס quod
 homo capiti suo supponit, germanice Hauptküssen:
 חֲמֹס vero majus & longius est, germanice Büffel
 vel Boffen. Deducunt illud vocabulum communiter
 a radice חֲמֹס *texit, operuit, abscondit*; licet hæc deri-
 vatio Mart. Delrio S. J. in catagialibus sacris V. T. ada-
 gio 908. pl. 498. non placeat. Ita enim iste scribit: *nee
 facile deduxerim a radice חֲמֹס, quæ operire significat, sed
 potius aliunde: certe lexica ponunt in חֲמֹס, quod ut ve-
 lare, sic etiam adungere & aggregare significat: quod ma-
 gis convenit pulvillis, qui ex pluma, lana, fomento aggre-
 gato constant, & cubito subjecti illum fulciunt, & mollitie
 sua circumflexa quodammodo tegunt ac velant, certe me-
 jriup*

lius, quam bullæ illæ pectorales. Quæ posteriora uti recte monet contra bullas illas, de quibus infra quædam erunt dicenda, sic non videmus, quomodo priora locum habere possint. Alterum vocabulum vero תחתית magno consensu dicitur descendere a radice פהו adherere fecit, aggregavit, associavit. Estque juxta Buxtorfium generale nomen earum rerum, quibus aliquid constringitur & conjungitur, ut adherescat. Et huc applicari commode queunt illa, quæ antea dixit Martinus Delrio. Illos ergo pulvillos & cervicalia a prophetissis falsis putant nonnulli fuisse subjecta omni cubito & capiti omnis ætatis. Quamvis enim ex veterum loquendi more cervicalia dormituri subjiciantur, discumbentibus autem pulvilli, ne capita vel cubiti doleant aut lassentur, nihilominus utrumque quoque dici potest de dormituri, ex eadem ratione. Favent huic explicationi vocum hebraicarum, per pulvillos & cervicalia, cum versione vulgata Hieronymus & Symmachus, apud Theodoretum, qui habet ὑπαγκώνια & ὑπαυχέτια, quorum illa sunt cubitalia, quæ cubitis supponuntur, hæc vero cervicalia, quæ cervici supponuntur.

§. 6. Hanc sententiam præ aliis defendendam exornandamque sibi sumsit Jacobus Boulduc Parisinus, ordinis Minoritarum Capucinorum prædicator, in ecclesia ante legem lib. 3. cap. 13. & 14. putans, per illos pulvillos & cervicalia intelligi certos lectos propheticos, super quibus prophetissæ decumbentes falsa prophetabant. Materiam horum lectorum constituit frondes & ramos, atque eum in finem multa aliunde conquirat,

conquiri, ut mentem suam illustret. Ipsum nomen latinum *lecti* dici vult a lectis herbis, frondibus & stramentis, ex quibus olim confici solebant; & græcum *εἰβιδιον*, esse cubile ex herba sive frondibus fultum, sic dictum a stibadibus herbis ad discumbendum idoneis: nisi forte alludat ad vocem hebræam *לֶבֶשׂ*, quæ illi significat clathra ex ramusculis facta, super quæ prisci decubuissent. Latine etiam a tortis herbis *torum* appellari pergit, ut sciamus apud omnes gentes lectos primo esse factos ex frondibus & ramusculis arborum: imo nec sacra cubilia, qualia fuerunt cortinæ seu tripodes Apollinis, ex alia primo fuisse materia: Teste enim Ammiano Marcellino lib. 29. cortina aurea oraculi Dodonæi erat *mensula instructa ad cortinæ similitudinem de laureis virgulis*. Et Diodorus Siculus lib. 16. ait: *Delphicum oraculum primum conditum esse e lauri ramis ex Thessalia advectis, in specus modum, deinde ex apibus, ex cera & aliis membranulis, unde Pterum dictum: Tertia æneum structum &c.* Et hanc lectorum materiam etiam respicere arbitratur vim verbi *לֶבֶשׂ*, quod proprie intextere significat, ut patet ex eo, quod per illud primi parentes dicuntur *consuisse*, id est, intextuisse *folia ficus* (cum consui non possint) & *fecisse sibi perizoniata*. Ex qua significatione sequitur, mulierum illarum opus non telæ vel stragulorum futuram fuisse, sed ramusculorum concinnationem, qualia Philo lib. de vita contemplativa scribit fuisse Therapeutarum (quos quoque prophetarum genus & eorum mulieres Therapeutides prophetides extitisse vult) *lectisternia*, nempe *tegetes rudes e villi contextas materia, e papyro indigena*

proena; sic humi aggestas, ut eminento fulcirent cubitos:
 qualia etiam Rex Josias 2. Reg. 23. v. 7. e templo ejecit,
 quando *destruxit ediculas effaminatorum quæ erant in do-*
mo domini: pro quibus mulieres texebant quasi domunculas
luci, id est ex ramusculis arborum luci.

§. 7. Figuram istorum lectorum quod concernit,
 eam talem fuisse contendit, quæ habuerit duo clathra,
 ita ut propheta super clathrum seu cancellum decubue-
 rit, tanquam super culcitram aut stoream, ut simul al-
 liud habuerit super se pro hyperstromate, quod gallice
 dicitur *ciel du lit*, coelum lecti. Eum in finem di-
 versis capitibus prolixè considerat verba Jacobi Gen.
 49. filium suum dicentis *accubantem inter clathra duo:*
 Deborah Jud. 5. 15. seq. *ut quid accubuisti inter clathra duo*
ad audiendum sibilum gregum? & Davidis Ps. 67. 14. *Si*
dormi-vissetis inter clathra duo; atque circa hæc ostendit
 vocem hebræam *מַרְסָּוּ* vel cognatam ejus *מַרְסָּוּ*
 significare cancellos, & proprie clathra ex ramis seu
 virgulis arborum texta: Sicut apud Ezechiel. cap. 40. 43.
 cancellos ferreos seu craticulas, super quas carnes ex-
 coriatae ac frustratim incisæ ad tempus reponebantur.
 Rationes autem cur hoc nomen sit dualis numeri, has
 dat, quia virgæ lignæ aut ferreæ & ramusculi, ex qui-
 bus fiunt clathra seu cancelli, reduplicati sunt, & de-
 cussatim transverseque dispositi, vel in quincuncem
 superpositi foramina relinquentes, per quæ ad spectus
 admittitur sed prohibetur accessus: præsertim vero
 quia duplex erat clathrum propheticum.

§. 8. Usam vero horum sacrorum cubilium fuisse,
 ut in illo decumberent, qui divina quærebant ora-
 cula,

cula, passim inveniunt profani scriptores. Itā apud Plautum legitur: *namque incubare te fuerat fatius Jovis, qui tibi in iurejurando auxilio fuit*, id est, Lambino exponente, fatius fuerat, te in Capitolio, seu templo Jovis Capitolini dormire ad accipiendum responsum super eo quod quaereret. Et ibidem paulo antea: *quis hic leno agrotans incubat in Esculapii sano?* Nempe quia aegri in templis Esculapii incubabant, ut saltem in somniis moniti, aliquod morbi laxamentum aut levamentum ab eo consequerentur. Cicero quoque libro de divinatione, atque etiam, inquit, *qui praerant Lacedaemoniis non contenti vigilantibus curis, in Pasiphæa sano, quod est in agro prope urbem, somnandi causa incubant.* Hunc vero usum consulendi Deos cubando & quidem super arborum ramusculos, divinae gloriae æmulum diabolum ex sacris hebraeorum in suum regnum, quod apud gentiles late se extendebat, transtulisse idem iudicat. Quod ut probet, a Rebecca exemplo orditur, eamque cum consuleret Deum Gen. 25. e. 22. dormivisse super ramusculos abdafter scribit lib. 3. cap. 16. p. 358. Duce[m] suae sententiae adducit Comestorem historiae scholasticae autorem Abulensi citatum: *Secundum scholasticam historiam, inquit ille, dicitur quod Rebecca ivit ad montem Moria, quem locum sanctum esse credebat, ubi Abraham altare struxerat, cum voluit immolare filium, & factis ibi victimis in holocaustum, posuit se super pelles sacrificiorum, ut in somniis Dei veritatem audiret, sicuti contingebat multis prophetis. Et ne phantasticis somniorum illusionibus falleretur, sed a Deo nuda veritas patieseret (juxta morem gentium) folia lauri, quae tripodes vocant & folia agni casti, quae est herba somniorum obvians phantasiis, capiti suo suppo-*

supposuit, & sic dormiens a Deo responsum accepit, quod sequitur. &c. Probat hæc omnia, si illud exceperis, quod a paganis hunc cultum didicerit Rebecca, cum potius illi longe posterioribus temporibus, quæ ipsa pie usurpasset, inique & impie ad sua falsa oracula quæritanda assumferint. Neque secundum illum Rebecca rem novam fecit, sed tunc a prophetis & præsertim ab Abraham fieri solitam. Provocat ad psal-morum LXXXVIII. & LXXXIX. titulos, quorum alter habet *משכיל לדוים האורח* *intellectus ipsi Heman Ezrachite*: alter vero *משכיל לדוים האורח* *intellectus ipsi Ethan Ezrachite*: Et cum Ethan fuerit propheta dum 1. Par. 25. 5. appellatur *ברכרי האלהים* *videns Regis in verbis Dei*: Idemque colligi possit de Heman eodem titulo Ezrachitæ gaudente: Ezrachita porro derivetur ab *אורח*, quod arborem significat, quæ ob suam pulchritudinem & virorem manifesta est, inquit R. Kimchi, quam alii laurum esse dicunt ex Pf. 73. v. 38. & hac ratione idem sit ac *laureatus* vel *laureofus* vel etiam *Laurentius* vel utens lauro; hinc colligit Heman & Ethan fuisse consultores seu prophetas, qui decumbere solebant super lauri ramusculos, vel super clathra *lauri* ramusculis intertexta, ut puriora essent eorum somnia, in quibus Deus voluntatem suam ostendebat & manifestabat illis. Quod si jam Heman est Moses, Ethan vero Abraham, ut vult Hieronymus in quæstionibus seu traditionibus hebraicis in 3. Regum Tom. 4. fol. 113. b. mirum non est, si Rebecca ut consuleret Dominum, dormiverit super ramusculos lauri: nihil enim aliud faciebat, quam quod patrem Ezrachitam

ut supra, & la-

& laureosum Abraham sæpe viderat facientem & ab illo facere didicerat. Mosi vero Strabo lib. 16. etiam tribuit decubationes: *Docebat ille, inquit, omnem statuarum fabricationem omittere oportere, & fano ac templo Augusto certis finibus circumscripto, quod Deo consecraretur eum Deum colendum & in eo templo vel pro se quemque vel alios, qui essent ad bene somniandum apti natura, pro aliis incubare oportere, & iis qui temperanter & iuste vivunt a Deo donum aliquod aut signum esse expectandum, aliis vero nihil tale expectandum.* Cui jungit Iuvenal. Satyr. 6.

Arcanam Judea tremens mendicat in aurem

Interpres legum Solymarum & magna sacerdos

Arboris ac summi fida internuntia coeli.

Eumq; ita explicat, quod Moyses mendicaverit ad aurem fida internuntia arboris & coeli h. e. oracula coeli per arborem. Testes porro advocat ex Idumæa, dum Eliphaz Jobum 4. 12. seq. alloquitur: *Et ad me verbum furtive dictum est: suscepit auris mea pusillum ex eo, in ramusculis a visionibus noctis, in cadere soporem super homines, vel, ut ipse explicat עֲשָׂן prophetas; quo in loco habetur vox עֲשָׂן, quæ teneras arborum extremitates importat.* Alter est Elihu cap. Job. 33. 15. sic dicens: *Per somnium visionis noctis, cum cadit super homines in decubationibus super cubile.* Ubi cubile in singulari denotat peculiare quoddam lecti genus, ad hoc negotium præcise destinatum. Huc denique refert ista cubilia, in quibus sancti decumbentes præconizabant Deum Pf. 149. 5. id est, super quæ non duntaxat ad dormiendum decubebant, ut Deum consulerent, sed plerumque etiam vigilantes in faciem prostrati orabant *lacrymis ea rigantes*

tes: Ps. 6. 7. & super quæ memores Dei erant, in matu-
tinis meditantes in Deum Ps. 63. 7.

§. 9. Tandem etiam modum decumbendi in
illis lectis propheticis nobis describit idem autor; de-
buisse nimirum decumbentes non pronos aut supinos
sed super latus sese aptare; & hoc tam propter honesta-
tem, quam ut verbum a Deo furtive dictum venasque
futuri ejus melius aure fusciperent, ut loquitur Eli-
phaz de sua visione: quod Juvenalis vocavit, *arcanam
mendicare in aurem*. Illustrat id exemplo Ezechielis,
cui a Deo præceptum datur cap. 4, 4. seq. ut dormiat
(utique more prophetarum) primo *super latus suum si-
nistrum ponendo iniquitatem domus Israel*; (id est, pœnam
pro iniquitate paulo ante in tegula sub figura duræ ob-
fidionis descriptam) *sub eo*, id est, sub axilla sua, *nume-
ro dierum quibus dormiturus est super illud latus*; statim-
que promittitur futurum, ut inde *assumat* (per revela-
tionem vel responsum a Deo) *iniquitatem eorum*, id est,
pœnam, quam pro sua iniquitate passuri sunt. Rursum
præcipitur ei, *ut dormiat super latus suum dextrum secun-
do, ut inde assumat iniquitatem domus Juda*. Sic pro genio
suo Ezechielis exemplum singulari glossa ad præsens
negotium transfert. Si jam ea, quæ a prædicto auto-
re diversis in locis notata observavimus, summam con-
sideremus, non aliam ille potuit de hoc loco ferre sen-
tentiam, quam quod Deus simpliciter non reprehendit
positionem pulvinarium sub cubito vel axillis, sed
quod sine discrimine hoc fiat apud populum suum, ut
important ista juxta hebræum verba: *sub omnibus axil-
lis manuum mearum*.

§. 10. Sed de pulvillis & cervicalibus ad ductum Boulduci fati diximus. Sunt & alii, qui voces illas quoque proprie sumtas volunt pro phylacteriis & amuletis. Hos inter præcipue nominamus *Hieronymum Pradam*. S. J. in explanatione in prophetæ Ezechielis cap. XIII. 18. p. 158. seq. Is enim provocat ad scholiastes quosdam Græcos, quorum aliquis sequentem in modum verba prophetæ transfert: *Væ facientibus phylacteria & appendentibus brachiis suis & imponentibus ea super caput cujusque etatis ad evertendas animas.* φυλακτήριον vero, præterquam quod multis in locis idem dicitur ac φυλακείον, præsidium ac munimentum, etiam significat antidotum contra venenum & amuletum. Sic apud Dioscoridem lib. 5. de lapide selenite legitur, καὶ ἀπὸ φυλακτηρίων περιδάματα αὐτὰ αἱ γυναῖκες χρώνται *pro amuleto sibi eum alligant mulieres*: & eodem libro de jaspidibus lapillis, πάντες εἶναι λέγονται φυλακτήρια περιπέτα, *omnes pro amuletis alligari feruntur*. Scimus etiam per multa tempora initium evangelii secundum Johannem tamquam amuletum, ex collo fuisse suspensum; quem tamen morem damnavit Antiochena Synodus, expresso etiam nomine φυλακτηρίων. Vid. Stephanus in hac voce. Adducit quoque Polychronium, qui dicit: *Accusat enim non solum eas, quæ responsa dare ac vaticinari conabantur, sed etiam quæ amuletis circumalligatis, incantationibus & cantilenis nescio quibus utebantur.* Polychronius adhibet vocem περιάμμα, quæ generaliter id denotat, quod circumnectitur & circumalligatur alicui, sed peculiariter περιάμμαται appellabantur, quæcumque ad arcendas noxas alicui corporis parti (præfertim

fertim autem collo) alligantur, unde etiam amuleta in-
 terpretatur Budæus. Vid. Stephanus in voce *μπιδνω*.
 Secundum horum ergo græcorum expositionem, pul-
 villi & cervicalia proprie sumuntur, & significant amu-
 leta, phylacteria, nomina, bullas collo suspensas, qui-
 bus striges illæ munire se dicebant vanissimos ho-
 mines adversus omnem incursum. Græcis his fa-
 vere Pradus putat hebræas voces. כסתות enim ortum
 habet a כסה operuit, textit. Hinc omnia nomina signi-
 ficant operimentum, velamentum, prætextum, & quic-
 quid obtenditur, ut aliquid abscondas vel dissimules. Un-
 de vox כסת dicit munus, largitionem, qua obteguntur
 & capiuntur oculi, ut Gen. 20. 16. *ecce dedi mille ar-
 genteos fratri tuo: ecce ipsum tibi כסתות operimentum ocu-
 lorum.* Hoc ergo loco כסתות significabit rete, telam,
 prætextum, quem obtendunt aucupes ad capiendas avi-
 culas, ut ex contextu horum versuum videtur appa-
 rere. Versu enim 20. dicitur, quod prophetissæ istæ *ve-
 nentur animas ad exvolandum*, id est, venentur animas
 quasi aves: Deus vero velit כסתות dirumpere de brachiis
 venantium, id est retia & pedicas, quas solent aucupes
 portare brachio altero, altero extendere; & *dimittere
 animas*, id est, discissis retibus liberas volare permitturus
 sit animas. Similia prædicat de altera voce כסתות quæ
 descendit a כסת jecit, adjecit, dimisit, extendit sortem
 vel rete: ex qua esse כסתות Leu. 13. 6. plaga, macula,
 scrobs, quæ cadit vel jacitur super carnem. Dicitur au-
 tem hoc nomine scabies vel lepra, quia quasi rete sicut
 tulus, plagis & maculis variatur. Si ergo græca illa
 cum his hebræis conferantur, existimat Pradus græcis
 vocibus

vocibus detegi rem, hebraicis vero ejus figuram & modum, quod scilicet vetulae illae revera appenderint aut ligarint collo & brachiis consulentium antidota: ea vero fuerint quasi bullae reticulatae, vel nomina, ut vocamus, ac uisita scutulis collo appensa; *catenulae* autem vel retia brachiis alligata, ex quarum figura Spiritus S. occasionem sumferit alludendi ad venationem, cum dixit *ad capiendas venandas, inescandas vel irretiendas animas*; ex situ autem LXX. Symmachus & Hieronymus ansam acceperint ad vertendum pulvillos & cervicalia, quia videlicet bullae e collo appensae cervicalia dici possunt, quod in eis quasi in molli cervicali securi & quieti dormirent, qui eas gestabant; *catenulas* vero brachiorum pulvillos jure appelles, quod brachia protegerent ab omni impetu adverso melius quam pulvilli: neque enim necesse est pulvillos esse, quibus cubiti niterentur, cum hebraice habeatur super omni axilla manus h. e. super brachio ad manum seu prope manum, ubi ligari solent ejusmodi ornamenta & munimenta. Hac ratione Pradus sententiam suam non duntaxat cum graecis scholiastis, sed eandem etiam cum aliis interpretibus diverso respectu conciliatam voluit.

§. II. Media inter sententias hucusque explicatas incidere videtur ista, quam Isidorus Clarius refert sequentibus verbis: Mulierculae magica instructae arte, consuebant pulvillos & sissitantium virorum axillis induebant, & pepla, hoc est, tenuissimos lineos pannos imponebant capitibus eorum: quasi per haec indumenta apta fierent ad suscipiendum oraculum sacrum. Quin & ipsae intererim ea, quae commentae erant, insipientium ingerant

rebant auribus, quod hæc vel illa eis essent eventura. Idem quoque observavit, quendam illa verba: *Ἔ faciunt pepla super caput uniuersæ staturæ*: sic exponere, quod viri & mulieres erecti steterint ante illas pseudo-prophetissas & earum incantamentis dementati, quod volebant, didicerint. Ex prima igitur sententia assumit pulvillos, ex altera autem pepla sive velamina capitum. Et huic favent LXX. qui habent *προςνεΟάλαια*, cervicalia, pulvinos & pulvinaria, capiti decumbentis supponenda, & *επιβόλαια*, quæ in lexicis vulgatis idem dicunt ac *επιβλήματα* id est vestimenta exterius adjecta; vel, quia hoc loco restringuntur ad *νεΟάλιν*, denotabant capitum velamina. Favent & aliæ versiones, ut Hispanica habet *coxinetes* pulvillos & *veletas* velamina parva; quemadmodum etiam *veleta de piscados* denotat certum genus retis, quod piscatores utuntur: Italica legit *piumaccivoli*, id est, *piccolissimi guancialini* pulvillos, qui opponuntur *pimaccio*, vel *guanciaie longo*, pulvinari; *Ἔ veli*, id est velamina. Itatorum autem *velo* uti generaliter significat id omne, quod operit & tegit, sic specialiter est, *con che le donne adornano il capo*, illud velum, quod capiti ornatus gratia a foeminis imponitur, atque sic apposite hoc loco hæc vox fuit adhibita. Similiter Gallica habet *couffins* & *voiles*, & Anglica, *pillows* & *Kerchiefes*. Nec ab his abludit novissima latina versio, a B. Sebast. Schmidio adornata, *pulvillos* & *pepla* exhibens.

§. 12. Quarta adhuc superest sententia, quæ pulvillos & pepla non proprie sed metaphorice accipit, prophetiam hanc non rerum sed verborum esse contendens. Hanc præcipue sequuntur illi scriptores, qui adagia

adagia sacra suis illustrarunt meditationibus, ut Joachimus Zehnerus cent. 4. adag. 64. p. 656. seq. Martinus Delrio S. J. loco supra citato p. 497. & alii. Hi autem habuere in hac explicatione duces ecclesiae doctores, omni tempore celeberrimos, ad capita diversa nostri prophetæ verba transferentes. Primo quidem observamus, proxime illa applicari posse concionatoribus aliisque ecclesiae doctoribus parasitis, qui auditores, in utramque aurem otiose dormientes, non modo a fomino peccati non excitant, sed & illorum mollitiem suis assentationibus blande fovent ac suffulciunt. Origenes hom. 3. in Ezech. p. m. 626. seq. præter voluptuosos, maxime docentes in ecclesia, tangit, postquam monuit, se verba illa proprie accipere non posse. Hæc sunt, inquit, quæ prophetantibus filiabus populi reputantur quasi magna peccata. Quis autem potest in verbo consistens dicere, quia si quis cervicalia consuât, & consuata sub cubito ponat alterius delinquat, & a Deo corripatur? Quis potest asserere, quia si quis velamina faciat ad tegendum caput universæ ætatis, impie agat? Invisis nobis ab ipsa scriptura necessitas imponitur, ut ab apicibus literæ recedentes, verbum & sapientiam & voluntatem ejus requiramus ad appetenda peccata, quæ clausa sunt, ad illuminanda quæ caligant, ut possimus a maledicto extranei fieri, dum agnoscimus, quid sit, cui maledicitur. Væ quippe, ait, his, qui assunt cervicalia sub omni cubito manuum, sive manus. Signum autem mihi videtur voluptatis carneæ, sub cubito manuum cervical assumptum. Quia enim in tempore discumbendi ad beneficia corpora

,,lia videmur uti confutis quibusdam, & acupictis sub
 ,,cubito manuum nostrarum, forsitā sermo divinus
 ,,per istiusmodi figuram & argumentum eos culpet
 ,,magistros, qui per vaniloquentiam & beatas quoq;
 ,,repromissiones multitudinem audientium libidini, vi-
 ,,tiis, voluptatique permittunt. Debet enim Dei ver-
 ,,bum & Dei homo ea proferre, quæ saluti sunt audien-
 ,,ti, quæ illum hortentur ad continentiam, ad conversa-
 ,,tionem sanorum actuum, ad cuncta, in quæ homo
 ,,studiosus laborum & non libidinum debet incumbere,
 ,,re, ut possit ea consequi, quæ a Deo sunt promissa.
 ,,Cum ergo aliquis aptus moribus populi, ut placeat
 ,,eis, quibus aures pruriunt, loquitur, quæ grater
 ,,accipiant, loquitur quæ vicina sunt voluptati, talis
 ,,magister consuit cervicalia sub omni cubito manus.
 ,,Sequitur hoc peccatum habentem, ut faciat etiam a-
 ,,mictus ad velandum caput omnis ætatis. Cujus au-
 ,,tem rei figura fit etiam velamen, cautius confidere-
 ,,mus. Qui fiduciam habet, & verè vir est, velamen
 ,,non habet super caput suum, sed intecto capite orat
 ,,Dominum, intecto capite prophetat, per signum cor-
 ,,poralis rei etiam spiritualementer ostendens, ut
 ,,quomodo non habet velamen super caput carnis suæ,
 ,,ita non habeat velamen super principale cordis sui.
 ,,Si quis vero confusionis velamen gerit & peccati, iste
 ,,quasi muliebria velamina habet super caput suum.
 ,,Itaque cum aliquis docuerit ea, quæ aurem populi
 ,,mulceant & strepitum potius laudatorum, quam ge-
 ,,mitum moveant, si blandus inimicus palpaverit po-
 ,,tius quam secuerit vulnera, talis homo amictus an-
 ,,textit

text in capite. Cum autem in luxuriosam orationem,
 dicentis se sermo fuderit, & in lascivum perfrustaverit,
 eloquium, antexit velamen super caput omnis æta-
 tis, non modo puerorum & juvenum verum etiam,
 senum. Quomodo enim faciet signa & portenta ad-
 decipiendos (si fieri potest) etiam doctos falsus Chri-
 stus, & falsus propheta: Similiter & hi qui ad volu-
 ptatem meditata deportant, & ista semper inquirunt,
 quæ delectent potius audientes, quam convertant a-
 vitis, faciunt velamina super caput non modo pue-
 rorum & juvenum, sed (si fieri potest) senum quoque,
 & patrum, in tantum ut etiam eos decipiant, qui,
 juxta laborem animæ in spirituali ætate & senio pro-
 cefferunt. Et potuit quidem dicere propheta, super
 filios populi tui qui prophetant, sed quasi omnes qui,
 velamina contexant, & cervicalia consuant sub omni-
 cubito manus, mulieres sint, & nullus inter eos viri,
 nomine dignus habeatur, ait, propheta. In filias,
 populi tui quæ prophetant de corde suo & ea faciunt,
 quæ sequuntur. Effeminate quippe sunt eorum ma-
 gistrorum & animæ, & voluntates, qui semper fo-
 nantia, semper canora componunt, & ut quod ve-
 rum est dicam, nihil virile, nihil forte, nihil Deo di-
 gnum est in his, qui juxta gratiam & voluntatem,
 audientum prædicant: idcirco omnes filias potius,
 quam filios dixit affuentes cervicalia. Et observa pro-
 prietatem verbi; Affuentes ait, non, Contexentes.
 An ignoras quod tunica domini tui Jesu nihil in se ha-
 beat confutile sed ex omni parte contexta sit? Istæ,
 ergo consuant dicta dictis fraudulenter & callide, af-
 fuentes

„fuentes potius quam contextentes, & faciunt cervica-
 „lia, non in quibus capita reclinent, sed in quibus cu-
 „bitum: id est ut manus eorum non sint in labore,
 „non in opere lacescant, sed sint in requie, sint in otio,
 „sint in his gestis quæ voluptatibus serviunt. Hæc au-
 „tem quæ dicimus ita se habere, ut a nobis intellecta
 „sunt, sequens sermo prophetæ lucidius ostendit di-
 „cens: Hæc dicit Adonai dominus. Ecce ego ad cer-
 „vicalia vestra, in quibus vos convertitis illic animas
 „in dissolutionem. Theodoretus interpret. in Ezechie-
 „lem loco supra citato in genere hoc tangit: *Hic*, inquit,
 „per translationem molliores ac mitiores innuit sermones: cer-
 „vicalia enim & pulvinaria requiem quandam & solatium
 „afferunt membris, quibus supponuntur: & molliora verba
 „cum falsa sint, ad tempus aures titillant, sed omnis generis
 „conversiones animis afferunt. Sic & Gregor. M. mor. 18. 4.
 „Quisquis aut male agentibus adulatur, pulvillum sub capi-
 „te vel cubito jacentis ponit, ut qui corripitur ex culpa debuerit,
 „in eo fultus laudibus molliter quiescat. Placuit etiam Plu-
 „tarcho in libello de discrimine adulatoris & amici p. m.
 „278. ad eandem respicere metaphoram: *Quemadmodum*
 „*in Menandri comœdia falsus Hercules inducitur, clavum*
 „*gestans, non gravem, neque robustam, neque rigidam, sed*
 „*molle quoddam & inane figmentum, sic arbitror assentationis*
 „*libertatem iis qui capiant experimentum, mollem videri,*
 „*minimeque gravem neque rigorem habentem, sed idem fa-*
 „*cientem quod solent muliercularum capitibus impositæ strui-*
 „*tes (i. e. cervicalia, τῶν γυναικῶν προσκεφαλῆαις, quæ cum*
 „*videantur earum capitibus reniti atque resistere, cedunt ma-*
 „*gis & obsecundant. Itidem & ista fucata dicendi libertas,*
 „*quum*

quam inane falsum & carum habeat pondus, attollitur quidem ac tumet, ut subsidens & contrahens sese, capiat & pariter abripiat in illum sese conjicientem.

§. 13. Hieronymus vero comment. lib. 4. in Ezech. cap. 13. ad doctores falsorum dogmatum hanc prophetiæ particulam, quæ de prophetis & prophetissis agit, transferendam esse judicat: Nos autem ita dicemus, alios hæreticos falsitate dogmatum suorum, prædicare virtutem. Quorum fuit Pythagoras & Zenon, a quo Stoici, Indorum Brachmanes & Æthiopum Gymnosophistæ; qui ob victus continentiam, miraculum suis gentibus tribuunt. Recteque dicuntur parietem ligneæ & aliquam fortitudinem polliceri, sed quia Christi non habent condimentum, vanus est, eorum labor & peritura ædificatio. Nisi enim Dominus ædificaverit domum in vanum laborant, qui ædificant eam. Alii autem voluptatum libidinisque doctores, dicuntur consuere pulvillos, & ponere sub omni cubito manus, Epicurei & Pyrrhonii: & apud nos Jovinianus & Eunomius, qui dicunt: manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Et paulo post: Væ igitur his hæresibus hisque doctrinis, quæ requiem pollicentes, omnem ætatem sexumque decipiunt. Possent forte & aliorum commentationes his subungi, nisi has ipsas pro ratione instituti nostri sufficere judicaremus.

§. 14. Sed quænam ex his tandem eligenda sit sententia, paucis adhuc erit dispiciendum. Nimirum inter sententiarum illarum divortia mediæ incedemus, atque hoc in loco & rerum & verborum prophetiam certo modo contineri forte non abs ratione statuimus.

ne statuemus. Figuratam explicationem commode procedere ex Origenis præsertim deductione observavimus supra. Corripiuntur scilicet prophetissæ, quod Judæis in suis sceleribus adulentur & applaudant, ut conscientiæ eorum, quasi subiectis omni ex parte pulvillis, quietæ sint, nec ullis sodiantur aculeis. Et verba & res verbis significatæ multiplices illarum fraudes eleganter exprimunt. In eo præterea conveniebant prophetissæ cum prophetis in priori capitis parte, quod variis verborum lenociniis populum semper suspensum habuerint, pacem illi promiserint, cum pax non fuerit, atque securum eundem esse iusserint, cum mala undique jam imminerent. Imo cupidine lucri & studio placendi ita fuerant abreptæ, ut non duntaxat peccatoribus optima quæque prædicere, sed & piis atque innocentibus malorum ultimum, ipsam mortem, minari fuerint ausæ. Sic enim edocemur in sequentibus Dei prophetæque verbis vers. 19. *Et prophanastis me in populo meo propter pugillos bordei & in buccellis panis ad interficiendum animas quæ non morientur, & ad vivificandum animas quæ non vivunt in mentiendo vos populo meo audientibus mendacium.* Et v. 22. *Pro conterere cor iusti mendaciter, & ego non dolore affeci illud: & confortando manus impii, ad non redeundum a via sua mala vivificando eum.* Verum enim vero nec literalem significationem penitus deserendam esse putamus, cum Deus sine dubio respexerit morem prophetissarum, vel tunc vel olim etiam usitatum, undecunque tandem acceperint, certe populo non ignotum. Quemadmodum enim Dominus in correptione virorum prophetarum digitum

digitum intendit ad peculiare, populo tamen notissimas actiones, nimirum ædificare parietem & eundem oblinire luto absque firmitate, quarum illa populo, hæc prophetis tribuitur; sic etiam in comminatione, contra prophetissas directæ, adhibuit actiones foeminiis alias proprias & populo non minus notas, confuere pulvillos & facere vela seu retia. Ne vero quis putet, inde potius sequi, prophetissas nec confuisse proprie pulvillos, nec fecisse velamina vel retia super caput omnis staturæ; cum nec viri prophetæ proprie obliniverint parietem luto absque firmitate: sciendum omnino est, quod, ut veri & falsi prophetæ sæpe in more habuerunt non solum verbis sed etiam factis prophettare, sic & prophetissas similia interdum fecisse nulli dubitemus. Accedit ingenium mulierum præcipue sacrarum, quibus nunquam non solenne est ceremonias non duntaxat actionibus suis addere sed & multiplicare.

§. 15. His igitur positis, eorum, qui proprie hæc omnia accipienda esse volunt, sententias universim probare non possumus. Boulducius præcipue, ut in aliis, non tam mentem suam ex sacra scriptura efferre videtur, quam eidem inferre. Hinc illi ante diluvium *Enosæi* & *Cinæi* sunt primæ religiosorum sodalitates, post diluvium *Cenesæi* alique: *Raphaim*, *Emim*, *Zazim* &c. primi post cataclysmum mundi ac pietatis restauratores: *Enacim* ordinis torquatorum viri. &c. Pari modo se res habet cum illis lectis propheticis, quos ut consueret, multa hinc inde conquirit male coherentia. Licet enim vel maxime illi concedamus sacros fuisse lectos gentilibus usitatos, imo etiam non nege-

audire

D 3

mus

mus, filias populi, ut alias ad pravam imitationem proclives erant, tales interdum adhibuisse, tamen multa alia sunt, quæ figuram, originem, modum aliaq; concernunt, nullo firma stantia talo. Taceo nunc illud, quod huic sententiæ objici potest, probabile non esse, omnibus cubitis pulvillos veros suppositos, aut cervicalia subministrata capiti universæ ætatis; cum responsionis loco dici queat, licet non singulis generum, tamen generibus singulorum fuisse pulvillos & cervicalia supposita. Circa materiam potius, paucis tamen, moneamus, quod talem in gentiliis sacris fuisse adhibitam quidem sciamus, eandem vero vel Ezechielis ævo, vel ante hujus tempora, obtinuisse; nec verbum פתח nec locus 2. Reg. 23. 7. id probet. Non illud, cum si vel maxime pro intertexere accipiatur, de pannis æque ac de foliis ac frondibus hæc significatio procedet. Non iste, cum ibi non lectorum fiat mentio, sed domuncularum, quæ ex ramis & frondibus forte texebantur, ut species saltim lucorum, apparerent in adumbrato luo. Alius quoq; illarum domuncularum usus observatur, nimirum ut ibi haberent opportuna libidinum suarum diverticula. Similiter circa figuram ipse Boulduc jam observavit, quod Mercerus multiplicem enarratorum sententiam de vocum פתח & פתח significacione ad tres reduxerit classes, existimans generaliter significare quasdam metas aut limites, inter quos aliquid collocatur: sive ad fœnum, in quo bina cremathra vel sustentacula in templo disposita fuerunt, ut illæ ac lebetes illis imponerentur. In qua significacione censet intelligendum locum psalmistæ: sive ad stabula, in quibus

quibus binis clathris & perticis oblongioribus spatia distinguuntur: quo pacto intelligit Jacobi patriar. hęc ad filium Ifaschar sententiam, nec non verba Deborah prophetissę: sive denique ad lanienas, in quibus etiam certę sunt metę, seu pali atque clavi suis ordinibus distincti, & bini ad expendendas atque excoriandas bestias: in quo sensu accipi putat vocem in loco Ezechielis. ⁹⁵ Nulla harum sententiarum mentionem lectorum vel formę lectorum propheticorum facit. Idcirco putat Boulduc omnes longissime a scopo aberrare; quod tamen nobis secus viderur. Vaticinium enim Jacobi de filio Ifaschar nihil aliud vult, quam tribum hanc ultra limites suos, id est, mare Galilęę & montem Thabor ex una, ac Jordanem ex altera parte in medio terrę Canaan in loco pacato quieturam. Hoc quippe indicant v. 18. verba seqq. *Et vidit requiem, quod bona, & terram, quod pulchra*: quę confirmantur ex iterato Moysis vaticinio: *Letare Ifaschar in tentoriis tuis*. Locus porro Jud. 5. v. 16. non tam de Ifaschar ut vult Boulduc, sed de Ruben videtur esse intelligendus. Rubenitę enim reliquis in Israele pugnantibus non acceperunt, sed vel desides habitaverunt inter duos terminos terrę suę, id est Moab & Canaan, vel inter terminos hostium & Israelitarum, ac dubii cuinam pro eventu belli se conjungere debeant. Psalm. LXVIII. v. 14. qui perpendit, facile deprehendit ratione antecedentium, ubi de expeditione bellica, fuga, spoliisque actum, Hieronymi, & qui eum sequuntur versiones prę aliis esse eligendas, quę vocem hebręam reddunt *per medios terminos*. In his enim qui castra sua collo-

collocat, uti multis est expositus periculis, sic demum virtutem suam explicandi occasionem fuit nactus optimam, ut vere sit sicut *ale columbae argento obducta*.

§. 10. Quæ porro adduxit de origine lectorum prophetarum, ex sacris derivatorum ad gentiles, absq; fundamento iterum dicta esse arbitramur. De Rebecca in fonte hebræo, quem tamen toties jacit, ne hilum quidem habetur, quod super ramusculos dormiverit, sed id duntaxat legimus, quod ierit ad interrogandum Dominum, sive immediate in precibus, sive mediate per Abrahamum vel alium. Petrus Comestor, ad quem provocavit, multa habet incerta ac fabulosa, quique sæpe facta in sacris notata, circumstantiis, quæ ex gentiliū moribus sunt desumptæ, enarravit, ut dudum agnoverunt harum rerum periti. Quantis ambagibus eo ascendat, ut monstret etiam Abrahamum ritum cubandi super lauri ramos observasse, ex supra dictis factis abunde constat. Heman & Ethan, viros omnino sapientes vocat Laurentios vel lauro utentes, quasi vox Ezrachitæ id involvat, cum tamen non alius scripturæ locus fateat, nec aliorum prophetarum similes in sacris inveniuntur appellationes. Multo minus recte concludit Abrahamum fuisse Ezrachitam, quia idem esse cum Etham ab Hieronymo dicitur. Ita enim se habent verba Hieronymi loc. cit. *Ethan etiam interpretatur durissimus, Esdrasita Orientalis. Ethan ipse est Abraham orientalis, Eman qui interpretatur fidelis, est Moses. Chalcol, qui interpretatur gubernans, est Joseph.* Nimirum quando de Salomone dicitur, quod sapientior fuerit Ethan, Eman, Chalchol & aliis, ex signifi-

gnificatione vocum Hieronymus convenientiam quaerit cum viris quibusdam sapientibus. Hinc dicit Esdraitam denotare non laureosum sed orientalem, & hoc quadrare in Abrahamum qui orientalis: Eman fidelem, qualis erat Moses in universa Domini domo: Chalcol gubernantem, qualis Joseph. Sed anne ille solus orientalis, iste solus fidelis, hic solus gubernans? ut hoc nomine ab aliis dignosci queant. Si vero urgebit **רמס** Ps. 37. 35. sciendum est, hanc vocem communiter designare indigenam, seu in terra, ubi aliquis degit, exortum: & vi hujus significationis recte exponi de arbore in solo aliquo prognata, ac proinde terram ceu matrem, non novercam, habente benigniorem. Frustra ergo ad unam duntaxat arboris speciem restringitur, quod pluribus speciebus commune est, atque hac ratione cadit fundamentum significationis Ezrachitæ, cum iis, quæ inde deduxerat. De Mose etiam ex Strabone & Juvenali, Judæorum actiones, de quibus fando sonum audierant, ex gentiliū ceremoniis æstumantibus, nihil probari potest. Nec Eliphazi sermo Job. 4. v. 13. huc aliquid conferet, cum **רמס** h. loco non pro summitatibus petrae vel arboris accipiat, sed pro cogitationibus perplexis (conf. Ps. 119. 113.) visionum nocturnarum, suadentibus id tum materia substrata, tum loco altero Job. 20. 2. Nec *cubile* Elihu, quod est stratum nocturnum, in singulari positum, aliquid singulare significat, cum per enallagen numerus singularis ponatur pro plurali, ut ex pluribus scripturae sacrae locis aliis notissimum est. Sanctorum vero cubilia, quorum sæpius in Psalmis fit mentio, huc referre velle, plane erit alienum a

scopo loquentium. Ut adeo ex diēis hucusque appareat, gentes hunc morem non ex populo Judaico accepisse, sed, si quæ prophetissæ tale quid imitatae fuissent, referendum potius esse ad gentilium sacra, quibus filii & filiaē Israel sæpissime se suaque contaminarunt.

§. 17. Quod denique modum incubandi, a Boulducio indicatum, attinet, concedimus quidem illum non esse absurdum & in lectisterniis gentilium quoque usitatum, Ezechielem vero cap. 4. 4. seq. suam dormitionem super latus sinistrum & dextrum ex hoc more peregrisse, nobis nondum persuadere possumus. Non nunc glossam, verbis Ezechielis adjectam, pluribus examinabimus, alias iterum haberemus occasionem ostendendi id, quod supra diximus, autorem hunc suam mentem, præjudiciis jam occupatam, inferre in sacram scripturam. Nec in illam descendemus controversiam, an ea, quæ versu 4. & seq. leguntur, in visione duntaxat facta, & narratione populo repræsentata sint, an ea mente jussa, ut reapse a propheta præstarentur? Videatur interea Herm. Witsius Miscell. sacr. lib. 1. cap. 12. p. 94. seqq. ubi rationes pro parte negante & agente cum epicrifi inveniuntur. Id nihilominus constare putamus, sive illa in visione sive reapse fuerint facta, extra ordinem hoc loco prophetæ aliquid fuisse a Deo demandatum, quod alibi non deprehendimus. Quis vero ab extraordinario facto tam audacter concludet, ad modum quandam ordinarium, cujus vestigia in aliis locis scripturæ non observamus?

§. 18. Si tandem etiam de hypothese Hieronymi Prædi nostra dicenda est sententia, illam fundamenti loco

loco habere putamus expositionem græcorum scholiarum. Cum vero de horum peritiâ in literatura hebraica nobis nihil constet, non videmus, qua ratione de illis dici queat, quod mentem Spiritus Sancti recte attigerint. Nec illis favent voces hebrææ, cum ipso Prado fatente, græcæ voces rem detexerint, hebrææ autem figuram, quæ tamen pluribus rebus applicari potest. Non nunc urgebo, quod Martinus Delrio l. c. præter alia in hac applicatione desideravit circa catenulas, vel bullarum acu pictarum reticula, ea nec pulvillo nec cervicalia dici posse, licet per duram quandam metaphoram id asserere velit. Cur non potius substituit in velamentis, operimentis & retibus, cum quibus subsequenter magis videbantur consentire? Quapropter etiam ex sententiis illis supra adductis tertia, si literam spectes, rem melius expressit, licet modum, quem prophetissæ adhibuerunt, possibilem quidem, nondum tamen probatum videamus. Nobis nihilominus placuit in tanta sententiarum diversitate asserere, quod non repugnet, si hoc in loco prophetiam & rerum & verborum intelligamus eo sensu, quo supra explicavimus. Atque in ea etiam hac vice acquiescimus, Deoque T. O. M. grates agimus maximas pro auxilio, quo præsentem operam juvare voluit.

Sit illi laus honor & gloria in sempiterna
secula!

22 101 22

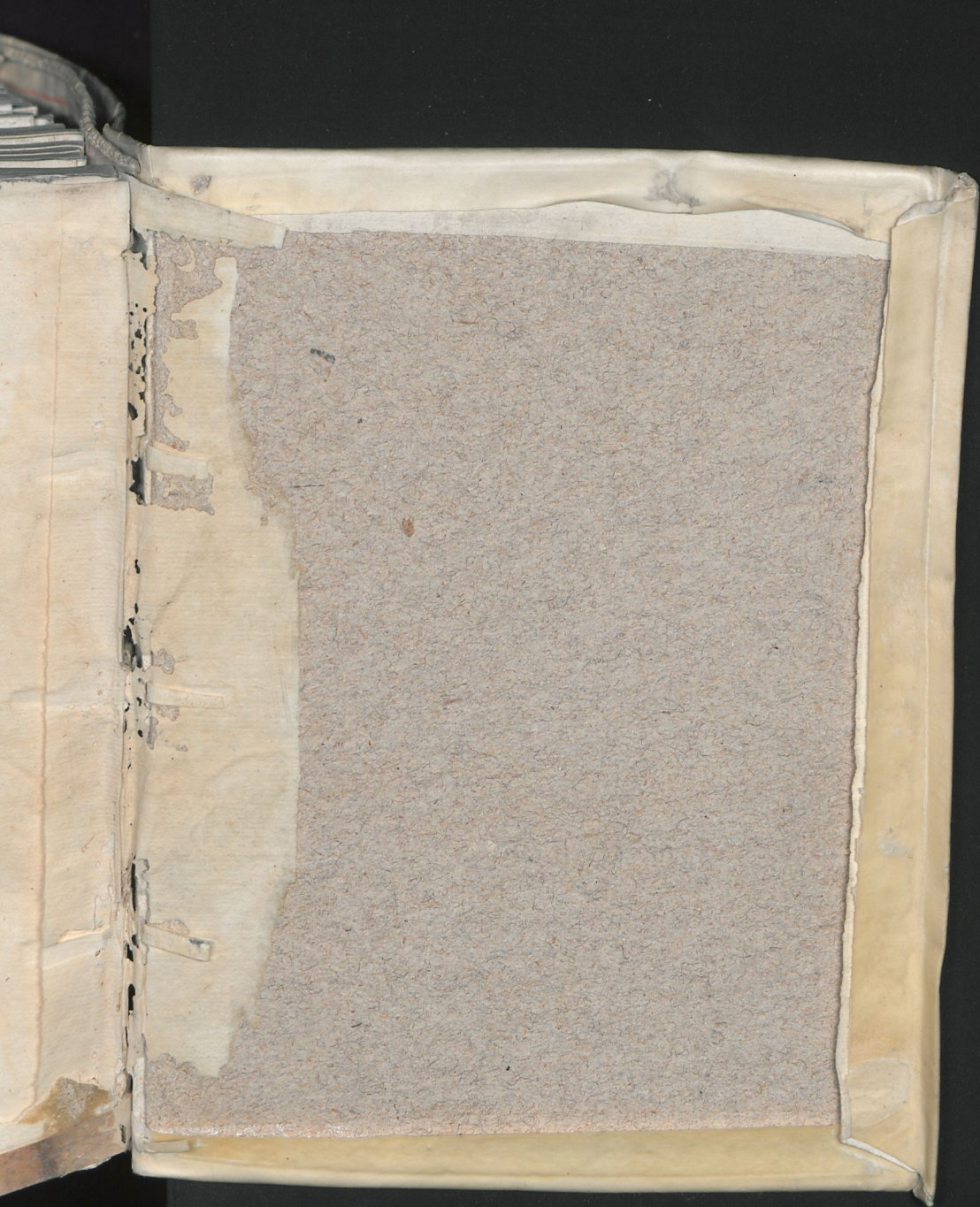
HENRICO GVILIELMO TRVMPHIO

SS. Theol. cultori indefesso

S. P. D.

PRAESES

PLacuit Tibi de pulvillis & peplis prophetissarum, academicam conscribere dissertationem, ut patrie patronisque monstrares, quam pretiosa semper estimaveris tempora musis dicata. Sapientiam enim in molli non quaesivisti lectulo, cum otium Tibi nunquam non Satanae pulvinar fuerit. Nec pepla atque velamina capiti Tuo voluisti imposta, qui propriis videre oculis maluisti, quam aliorum credere susurris. Felici idcirco & inoffenso progressus es pede, quo in sacra scientiarum tramite huc usque perrexeras. Tu modo prophetiae, per Ezechielem relictae, memor vivas, quando divinum numen ad sacra pulpita Te vocaverit. Auditorum tuorum cubitis pulvilloso non supponere, nec velamina eorum capitibus imponere, ne incurras in mala, prophetis istis a Deo constituta. Populo quidem, duriora ferre nescio, gratus non non eris, Deo tamen gratior. Huic vero placere, ea demum vera laus est. Hanc habere propitium, omnes superat favores. Hujus etiam gratia Te, studia Tua, munusq; sacrum, cui destinaris, votis precibusq; meis omni tempore commendabo. Vale! Dabam e museo in academia *JVLLIA III. Iduum* Februarii *A.O.R. MDCCII*,

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

5

I. N. J.
VILLOS

ET
EPLA
TISSARVM

Ezech. cap. 13. v. 18.
INIS AVSPICIIS
PRAESIDE
REA SCHMIDT.

MARIAEVALLENSI
idem & Sac. Antiquit. P. P. O.

ue ordinis Seniore
spite suo omni honoris & pietatis cultu
ernum prosequendo

ditorum examini submittet
PONSVRVS AVTOR
VILIELMVS TRVMPHIVS
OSLARIENSIS
VLEO MAGNO

Feb. Anno MDCCII.

HELMESTADII,

T 154

WILHELMUS HANDEL, ACAD. TYPOGR.